

Zakres materiału i kryteria oceniania z języka polskiego

IV klasa – poziom podstawowy

Uczeń otrzymuje oceny za:

- odpowiedź ustną,
- pisemne prace klasowe i domowe,
- testy sprawdzające wiadomości, znajomość lektur,
- wartość prowadzonych notatek,
- samodzielnie opracowany materiał poszerzający wiadomości (np. referat, zestawy bibliograficzne, projekt inscenizacji, elementy wykładu),
- aktywność na lekcjach.

Na ocenę dopuszczającą uczeń:

Wiadomości:

- zna i rozumie utwory (lub ich fragmenty) wskazane w programie, tj.:

- Tadeusz Borowski, *Proszę państwa do gazu*;
- Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*;
- wybrane wiersze następujących poetów: Czesław Miłosz, w tym wybrane wiersze z tomu *Ocalenie* oraz *Traktat moralny* (fragmenty), Tadeusz Różewicz, Wisława Szymborska, Zbigniew Herbert, w tym wybrane wiersze z tomów *Pan Cogito* oraz *Raport z oblężonego miasta*;
- Albert Camus, *Dżuma*;
- Sławomir Mrożek, *Tango*;
- Olga Tokarczuk, *Profesor Andrews w Warszawie* (z tomu *Gra na wielu bębenkach*);

- określa ramy chronologiczne omawianej epoki,
- objaśnia znaczenie nazw omawianych epok literackich,
- wskazuje podstawowe cechy najważniejszych dla omawianych okresów gatunków literackich,
- wskazuje cechy postaw i wzorców osobowych charakterystycznych dla danej epoki,
- wskazuje cechy prądów umysłowych i artystycznych,
- posługuje się kluczowymi dla rozumienia omawianych epok pojęciami,
- streszcza główne wątki utworów epickich i dramatycznych z listy lektur obowiązkowych.

Umiejętności:

- rozpoznaje najważniejsze środki stylistyczne w utworach literackich omawianych epok,
- charakteryzuje bohaterów literackich,
- przekazuje efekty swojej pracy na lekcjach w sposób komunikatywny,
- umiejętnie przywołuje cytaty z tekstów literackich do wypowiedzi własnych.

Język:

- przestrzega zasad poprawności właściwych dla języka mówionego w zakresie: ortofonii (wymowy), ortografii, fleksji, leksyki, frazeologii, składni; dopuszczalne usterki językowe,
- posługuje się stylem komunikatywnym, stosownym do sytuacji (dopuszczalna schematyczność),

wystarczającym słownictwem,

- posługuje się terminologią specjalistyczną w zakresie niezbędnym do realizacji tematu.

Na ocenę dostateczną uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, a ponadto:

Wiadomości:

- zna i rozumie utwory dodatkowe (lub ich fragmenty) wskazane w programie, tj.:

- Tadeusz Borowski, *Ludzie, którzy szli*;
- Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat*;
- Hanna Krall, *Zdążyć przed Panem Bogiem*;
- wybrane wiersze następujących poetów: Kazimierz Wierzyński, wybrane wiersze z okresu emigracyjnego, Miron Białoszewski;
- George Orwell, *Rok 1984*;
- Andrzej Stasiuk, *Miejsce* (z tomu *Opowieści galicyjskie*);
- Ryszard Kapuściński, *Podróże z Herodotem* (fragmenty);

- wskazuje podstawowe cechy gatunków,

- wiąże fakty literackie z istotnymi wydarzeniami historycznymi,

- wskazuje związki omawianych epok z wcześniejszymi.

Umiejętności:

- opisuje motywy i tematy literackie, odwołując się do omówionych utworów,

- charakteryzuje wzorce osobowe i postawy bohaterów, odwołując się do omówionych utworów literackich,

- charakteryzuje podstawowe prądy artystyczne i umysłowe oraz hasła programowe i idee poszczególnych epok, odwołując się do omawianych utworów literackich,

- charakteryzuje wizję świata i człowieka w poszczególnych epokach, odwołując się do omówionych utworów literackich,

- wskazuje i opisuje charakterystyczne cechy językowe i stylistyczne w tekstach literackich omawianych epok,

- określa tematykę i problematykę omawianych utworów,

- wskazuje i opisuje charakterystyczne cechy tekstów kultury (obraz, rzeźba, sztuka teatralna, film).

Język:

- przestrzega zasad poprawności właściwych dla języka mówionego w zakresie: ortofonii, ortografii, fleksji, leksyki, frazeologii, składni (dopuszczalne usterki językowe),

- posługuje się komunikatywnym, stosownym do sytuacji stylem,

- posługuje się słownictwem stosownym i zróżnicowanym,

- przestrzega zasad etykiety językowej,

- posługuje się terminologią właściwą do realizacji tematu,

- stosuje środki językowe typowe dla rozmowy.

Na ocenę dobrą uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, a ponadto:

- zna i rozumie utwory dodatkowe (lub ich fragmenty) wskazane w programie, tj.:

- wybrane wiersze następujących poetów: Halina Poświatowska, Stanisław Barańczak;
- Józef Mackiewicz, *Droga donikąd* (fragmenty);
- Marek Nowakowski, *Raport o stanie wojennym* (wybrane opowiadanie); *Górą „Edek”* (z tomu *Prawo prerii*);
- Jacek Dukaj, *Katedra* (z tomu *W kraju niewiernych*);
- Anna Kamińska, Anna Świrszczyńska, Julia Hartwig, Stanisław Grochowiak, Edward Stachura, wybór wierszy;
- Kazimierz Moczarski, „Rozmowy z katem” (fragmenty) lub Zofia Nałkowska, „Przytorze kolejowym” (z tomu „Medaliony”);
- Jan Józef Szczepański, „Święty” lub Tadeusz Różewicz, „Kartoteka”;

- zna konteksty literackie i kulturowe.

Umiejętności:

- wskazuje związki literatury z wydarzeniami historycznymi, kulturą i sztuką oraz filozofią omawianych epok,
- porównuje wzorce osobowe, kreacje bohaterów oraz wizję świata i człowieka w omawianych epokach, odwołując się do utworów literackich,
- charakteryzuje koncepcję artysty i zadania sztuki w omawianych epokach, odwołując się do utworów literackich,
- wskazuje dominantę kompozycyjną i myślową oraz dokonuje analizy typowego dla epoki i autora utworu literackiego,
- zajmuje i uzasadnia stanowisko w dyskusji z odwołaniem się do utworu, cytatu, kontekstu lub wiedzy o epoce,
- formułuje wnioski, uogólnienia i argumenty, prezentując swój punkt widzenia,
- ocenia bohaterów literackich w kontekście epoki, zwracając uwagę na ich komplikację psychologiczną i uwikłania w problemy moralne, społeczne.

Język:

- przestrzega zasad poprawności właściwych dla języka mówionego w zakresie: ortofonii i ortografii, fleksji, leksyki, frazeologii, składni,
- posługuje się komunikatywnym, stosownym do sytuacji stylem; bogatym słownictwem,
- przestrzega zasad etykiety językowej,
- posługuje się terminologią specjalistyczną,
- stosuje środki językowe typowe dla rozmowy.

Na ocenę *bardzo dobrą* uczeń potrafi to, co na ocenę *dobłą*, a ponadto:

Wiadomości:

- zna i rozumie utwory dodatkowe (lub ich fragmenty) wskazane w programie, tj.:

- wybrane wiersze następujących poetów: Stanisław Baliński, Marcin Świetlicki, Jan Polkowski;
- Antoni Libera, *Madame*;
- wybrane utwory okresu stanu wojennego;
- powojenna piosenka literacka – wybrane utwory Ewy Demarczyk, Jacka Kaczmarskiego, Wojciecha Młynarskiego, Agnieszki Osieckiej oraz wybrane teksty Kabaretu Starszych Panów.

- swobodnie posługuje się cytatami,
- przedstawia ewolucję bohatera literackiego oraz wybranych gatunków literackich na podstawie omawianych utworów.

Umiejętności

- wyjaśnia funkcje motywów literackich,
- rozpoznaje nawiązania do tradycji we współczesnym utworze literackim lub filmie,
- formułuje wnioski płynące z porównania kształtu artystycznego tekstów literackich,
- samodzielnie gromadzi, porządkuje i wykorzystuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych materiały z różnych źródeł dotyczące literatury, filmu i innych dziedzin sztuki,
- dokonuje samodzielnej, pogłębionej analizy i interpretacji dzieła literackiego i dzieła sztuki,
- odwołuje się do opinii autorytetów (sądy historyków literatury, myśli filozofów).

Język:

- przestrzega zasad poprawności właściwych dla języka mówionego w zakresie: ortografii, ortofonii, fleksji, leksyki, frazeologii, składni,
- posługuje się stylem stosownym do sytuacji, komunikatywnym, o wyraźnych cechach indywidualnych,
- przestrzega zasad etykiety językowej,
- posługuje się bogatym słownictwem, posługuje się bogatą terminologią (unikając pseudonaukowości),
- swobodnie stosuje środki językowe typowe dla rozmowy.

Na ocenę *celującą* uczeń potrafi to, co na ocenę *bardzo dobrą*, a ponadto:

Wiadomości:

- zna i rozumie utwory dodatkowe (lub ich fragmenty) wskazane w programie, tj.:
 - wybrane wiersze następujących poetów: Wojciech Wencel;

- prezentuje swoje poglądy, umiejętnie posługuje się wiedzą spoza programu szkolnego, świadcząca o dużej erudycji,
- formułuje wnioski dojrzałe, wnikliwe,
- stawia hipotezy badawcze,
- umiejętnie polemizuje, starannie i logicznie dobierając argumenty.

Ocenę *niedostateczną* uczeń otrzymuje, gdy:

Wiadomości:

- nie zna utworów (lub ich fragmentów) wskazanych w programie,
- nie potrafi przyporządkować autorom tytułów i głównych bohaterów utworów literackich wskazanych w podstawie programowej,
- nie potrafi wskazać podstawowych cech najważniejszych dla omawianych okresów gatunków literackich,
- nie potrafi wskazać podstawowych cech postaw i wzorców osobowych charakterystycznych dla danej epoki,
- nie potrafi wskazać podstawowych cech prądów umysłowych i artystycznych,
- nie potrafi posługiwać się kluczowymi dla rozumienia omawianych epok pojęciami,

- nie potrafi streścić głównych wątków utworów epickich i dramatycznych z listy lektur obowiązkowych.

Umiejętności:

- nie potrafi rozpoznać najważniejszych środków stylistycznych w utworach literackich omawianych epok,
- nie potrafi dokonać charakterystyki bohaterów literackich.

Język:

- nie przestrzega zasad poprawności językowej,
- tworzy wypowiedź niekomunikatywną.

Ponadto:

- nie wykazuje chęci poprawy ocen,
- nie angażuje się w proces zdobywania wiedzy i umiejętności na poziomie dopuszczającym.